

Vocals en contacte en l'àmbit del mot i per fonètica sintàctica (i III)

MONTSERRAT BADIA I CARDÚS

2.2. ELISIONS

L'elisió consisteix a suprimir o elidir la vocal neutra en contacte amb un altre so vocàlic quan es pronuncien enllaçades dues paraules contigües. Cal tenir present que en aquests casos sempre s'elideix precisament la vocal neutra, i no cap altre so. També parlem d'elisió, o de *fusió* de dues vocals en una de sola, quan les dues vocals en contacte tenen el mateix so, encara que no siguin vocals neutres, de manera que queden fusionades en una de sola.

Naturalment, l'elisió només pot tenir lloc en una parla ràpida, en un estil elocutiu descurat, ràpid i relaxat, en el qual se suprimeixen determinats sons. Per tant, l'elisió depèn del ritme elocutiu emprat, és a dir, de la velocitat amb què parlem, de la freqüència d'ús de les paraules, de la posició de l'accent primari de la frase, de la comprensibilitat de l'emissió fònica, etc. Si, per contra, el ritme és més col·loquial, el parlant deixa de fer elisions i fa sinalefes o, en una parla encara més acurada, fa hiats. Així, doncs, veurem que en determinats casos es pot fer sigui una elisió, sigui una sinalefa, depenent del ritme usat.

Per a analitzar en quins casos poden tenir lloc les elisions, i quins tipus n'hi ha, hem de distingir diferents situacions prosòdiques: si les dues vocals en contacte són tòniques, en principi no es produeix l'elisió; si la primera vocal, amb la qual acaba la primera paraula, és tònica, i la segona, amb la qual comença la segona paraula, és àtona, s'elideix l'àtona, evidentment, perquè la tònica té més força i és la que preval; si la primera és àtona, i la segona, tònica, s'elideix l'àtona; si totes dues són àtones, s'elideix la vocal neutra; i, si totes dues són neutres, s'elideix una de les dues, la de la paraula gramaticalment més secundària.

2.2.1. Vocal final de mot i vocal inicial de mot amb accent

Si les dues vocals en contacte són tòniques, en principi es manté el hiat. Però en català la tendència a la reducció és tan forta que en determinades circumstàncies es pot produir una elisió o una fusió.

2.2.1a. Elisió

La vocal que inicia la segona paraula es pot elidir, tot i ser tònica, si forma part d'algunes formes del verb *ésser* en cas que l'accent primari de frase no recaigui sobre el grup vocàlic afectat: *ja és massa tard* (ja $\emptyset$ s-massa tard) / *el pi és corpulent i fort* (el pi $\emptyset$ s-corpulent i fort).

2.2.1b. Fusió

Pot tenir lloc la fusió de dues vocals del mateix timbre amb accent de mot si l'accent de frase no recau sobre la segona vocal en el cas de mots polisíl·labs d'ús freqüent, si la segona vocal es troba en síl·laba travada, si les dues vocals en contacte pertanyen, respectivament, a verb i a complement verbal, i si ambdues vocals tenen un nivell baix de força accentual dins la frase: *ell comprà altres coses* (ell com-prà $\emptyset$ l-tres coses) / *va reprimir íntims desitjos* (va re-primi(r) $\emptyset$ n-tims desitjos).

En tots els exemples acabats de citar, la vocal inicial del segon mot deixa de pronunciar-se i, doncs, es crea una elisió, si l'emissió fònica és dita en un estil *descurat* i ràpid.

2.2.2. Vocal final de mot amb accent i vocal inicial de mot sense accent

2.2.2a. Elisió

La vocal que comença la segona paraula és la vocal neutra, i s'elideix sempre que vagi precedida de la vocal més oberta, [a]: *pa amb oli* (pa $\emptyset$ m-boli) / *caçar animals* (ca-ça(r) $\emptyset$ -ni-mals).

Si la primera vocal és tancada, [i, u], o semitancada, [e, o], en mots polisíl·labs, es pot elidir la vocal neutra que inicia la segona paraula, si es troba en síl·laba travada: *fadrí antipàtic* (fa-drí $\emptyset$ n-ti-pà-tic) / *fuster endreçat* (fus-te(r) $\emptyset$ n-dre-çat).

2.2.2b. Fusió

La fusió de dues vocals tancades del mateix timbre, [i, u], accentuada

la primera i àtona la segona, pot tenir lloc si la segona vocal pertany a síl·laba travada i no prové de vocal tònica subjacent: *violí inservible* (vi-o-lí-on-ser-vi-ble) / *menú opcional* (me-nú-op-ci-onal).

També es pot donar la fusió si la segona vocal pertany a síl·laba oberta, mentre no provinguí de vocal tònica subjacent i quedi separada de l'accent primari de frase per una o més síl·labes inaccentuades: *coixí inalterable* (coi-xí-onal-ter-able) / *xampú original* (xam-pú-ri-gi-nal).

En els exemples amb fusió de dues vocals *u*, cal recordar novament que tota *o* àtona es pronuncia *u*, prescindint que s'escriu amb *o* o amb *u*, atès que ens trobem en l'àmbit de la fonètica.

2.2.3. Vocal final de mot sense accent i vocal inicial de mot amb accent

2.2.3a. Elisió

La primera paraula acaba en vocal neutra i la segona comença en vocal accentuada. La vocal neutra es pot elidir en els grups formats per verb i complement, o per subjecte i verb, si el grup vocàlic presenta un nivell baix de força accentual: *ja parla onze llengües* (ja par-lon-ze llengües) / *la noia alça el càntir* (la no-i-al-ça el càntir). També és freqüent quan la segona vocal pertany als verbs *ésser* o *haver*: *la torre és antiga* (la tor-rò-es antiga) / *la senyora ha vingut avui* (la se-nyo-rò(h)a vingut avui).

És molt freqüent l'elisió de la vocal neutra final de la primera paraula en adjectius demostratius: *aquesta òpera* (a-ques-tò-pe-ra), possessius: *ensenya la seva urpa* (ensenya la se-vour-pa), qualificatius d'ús freqüent: *una mala època* (una ma-lò-e-po-ca), indefinits: *alguna arca* (al-gu-nò-ar-ca), numerals cardinals: *quatre ànimes* (qua-trò-à-ni-mes) i ordinals: *la tercera hora* (la ter-ce-rò(h)o-ra), en pronoms febles enclítics: *planteu-me arbres* (plan-teu-mò-ar-bres), adverbis: *encara única* (en-ca-rò-ú-ni-ca) i preposicions: *sense esma* (sen-sò-es-ma).

2.2.3b. Fusió

La fusió de dues vocals tancades del mateix timbre, [i, u], àtona la primera i accentuada la segona, pot tenir lloc si el grup vocàlic presenta un nivell baix de força accentual dins la frase: *compti índexs d'audiència* (comp-tò-in-dexs d'audiència) / *peso unces de polsim* (pe-soun-ces de polsim).

2.2.4. Vocal final de mot i vocal inicial de mot sense accent

2.2.4a. Elisió

Si la vocal final del primer mot és una vocal tancada, [i], i la que comença el mot següent és la vocal neutra, es produeix l'elisió d'aquesta, en síl·laba travada: *canari engabiat* (ca-na-ri-on-ga-biat) / *suro embolicat* (su-ròom-bo-li-cat), i també si les dues vocals pertanyen a monosíl·labs, també en síl·laba travada: *si et canses* (si-ot-can-ses) / *i ens va sorprendre* (i-ons-va sorprendre).

També es pot fer l'elisió si la distància entre el grup vocàlic i l'accent primari de frase és d'una o més síl·labes inaccentuades: *no compri albercocs* (no com-pri-ol-ber-cocs) / *planto esparregueres* (plan-to-os-par-re-gue-res).

Si la vocal final del primer mot és la vocal neutra i la que comença el mot següent és una vocal tancada, [i, u], és freqüent l'elisió si el grup vocàlic presenta un nivell baix de força accentual dins la frase: *la cova impenetrable* (la co-vòim-pene-tra-ble) / *una dura imposició* (una du-ròim-po-si-ci-ó) / *la famosa universitat* (la fa-mò-sou-ni-ver-si-tat) / *un conte universal* (un con-tòu-ni-ver-sal).

L'elisió de la vocal neutra davant de vocal inaccentuada afecta paraules d'ús freqüent: *encara indecís* (en-ca-ròim-de-cís) / *la sopa ideal* (la so-pòi-de-al) / *la seva oferta* (la se-vò-fer-ta) / *terra uniforme* (ter-ròu-ni-for-me).

2.2.4b. Fusió

Quan les dues vocals en contacte són neutres, es produeix la fusió d'ambdues: *cara amable* (ca-ra-ò-ma-ble) / *aquesta herència* (a-ques-tò(h)e-rèn-ci-a).

La fusió entre vocals tancades, [i, u], té lloc si la segona vocal pertany a síl·laba travada: *pati històric* (pa-ti-òs-tò-ric) / *toro urgellenc* (to-rò-ge-llenc). Si la segona vocal pertany a síl·laba oberta, es produeix la fusió en el cas que resti separada de l'accent primari de frase per una síl·laba inaccentuada: *escolti idiomes* (es-col-ti-ò-di-o-mes) / *compro utensilis* (com-pro-ten-si-lis).

Pel que fa a l'elisió, la vocal neutra és, generalment, la que sucumbeix en aquest estil ràpid i relaxat. Quant a la fusió de dues vocals del mateix timbre, té lloc en determinades circumstàncies, depenent del tipus de síl·laba –travada o oberta–, de la posició de l'accent primari dins l'emissió fònica, de la freqüència d'ús de les paraules, etc.

Com es pot observar en tots els exemples acabats de citar, tant pel que fa a la sinalefa com a l'elisió, es produeix una redistribució sil·làbica en enllaçar-se dos mots contigus pronunciats sense solució de continuïtat, formant una emissió fònica unitària, de manera que l'estructura sil·làbica pròpia de cada paraula afectada es veu alterada.

En conclusió, el predomini de hiats, sinalefes o elisions en una emissió fònica

depèn tant del ritme elocutiu com d'altres fenòmens més específics, com ara la posició de l'accent primari de frase, la freqüència d'ús dels mots emprats o la comprensibilitat de la seqüència.

Tanmateix, tot i les característiques acabades d'exposar, hem de dir que, entre el jovent, cada vegada és més freqüent sentir com es deixen de fer sinalefes i elisions –i també com es prescindeix de l'apostrofació– en molts casos, segurament per influència del castellà.

En la meua tasca docent, puc observar diàriament com, en la dicció de molts estudiants, manquen aquests fets tan característics de la nostra llengua. En fer activitats sobre aquests temes, se sorprenden, o fins i tot es molesten, en corregir-los, perquè els resulta absolutament nou i desconegut el fet d'haver de llegir o de parlar sense fer petites pauses entre mots que, en realitat, s'haurien de pronunciar com si fossin un de sol. En el cas de la lectura, hi pot intervenir la inseguretat amb què llegeixen, i la «fidelitat» a la lletra, reproduint, literalment,

les separacions entre paraules. En el cas de la parla, s'acusa més la fluctuació ja esmentada entre aquests tres fenòmens fonètics –hiats, sinalefes i elisions–, que pot dependre molt de cada persona i del moment en què emet una seqüència,

però el cas és que no en són prou conscients, sigui perquè no se'ls ha fet veure aquesta tendència a la fluctuació, sigui perquè l'entorn no hi ajuda, i, doncs, no han pogut adquirir la competència lingüística corresponent. ♦

Bibliografia

- BADIA I CARDÚS, Montserrat, *Diftongs i africats, dues qüestions polèmiques de fonologia catalana*, Curial Eds. Catalanes – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona 2000.
- BADIA I CARDÚS, Montserrat, *Introducció a la fonètica i a la fonologia catalanes*, 2a edició, Curial Eds. Catalanes – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona 2008.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M., *Sons i fonemes de la llengua catalana*, Publicacions de la Universitat de Barcelona, Barcelona 1988.
- RECASENS I VIVES, Daniel, *Fonètica descriptiva del català*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 1991.
- RUAIX I VINYET, Josep, *Català complet / 1. Curs superior de llengua. Temes introductoris, fonètica i ortografia*, Ed. RuaiX, Moià 1997.

Tenim ja la segona edició del llibre *Compendi de normes d'estil. Manual per a redactors i correctors*.

— Demaneu-nos-el i us l'enviarem. Escriviu-nos a <llengua@llenguanacional.cat> o telefoneu-nos (93 456 88 79). Per als socis i subscriptors de *Llengua Nacional* el preu és de 12 € (10 € del llibre més 2 de l'enviament). Per als altres compradors, el preu és de 14 €, comptant-hi l'enviament.

— També el podeu adquirir directament al nostre Centre Sant Pere Apòstol (carrer de Sant Pere més Alt, 25 – BCN), de sis a nou de la tarda, de dilluns a dissabte, amb un descompte de gairebé el 35%, de manera el preu serà de 8 €. Demaneu pel senyor Rafael.

— No es troba en les llibreries, a excepció de la llibreria ONA (Gran Via, 654 – BCN), al preu de 12 €.

Podeu tenir-ne més informació anant a la pagina d'internet <<http://www.laclosca.cat/contents.php?id=413>>